

2. Зинич В.С. Охрана и рациональное использование гидроминеральных ресурсов Крыма // Современное состояние и пути оптимального использования курортных и рекреационных ресурсов Крыма. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 108-114.

3. Лемешев М.Я., Щербина О.А. Оптимизация рекреационной деятельности. – М.: Экономика, 1986. – 160 с.

4. Нудельман М.С. Социально-экономические проблемы рекреационного природопользования. – К.: Наукова думка, 1987 – 131 с.

5. Боков В.А., Ена В.Г. Концепция комплексной программы развития курортно-рекреационной отрасли Крыма. // В кн. Устойчивый Крым – Киев-Симферополь - Экология и мир, 1999 – С. 43-57.

6. Агапов Н.Н. Курортно-рекреационные ресурсы. // В кн. Устойчивый Крым – Киев-Симферополь - Экология и мир, 1999 – С. 151-156.

Ячменьова В.М., Ляшевська О.В.

ОЦІНКА НАСЛІДКІВ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ПРИ ВСТУПІ У СОТ

Історія взаємодії СОТ (Світова Організація Торгівлі) на міжнародному ринку з Україною почалася з 1994 р., на той час в її рядах нараховується більш ніж 145 членів та ряд країн світу. Заявили про своє бажання стати членами організації найближчим часом близько 30 країн, серед них є і Україна.

Вступ України в СОТ обумовлюється наявністю як позитивних, так і негативних моментів, а саме: необхідно насамперед проведення ряду заходів-перетворень, з метою адаптації української економіки до умов СОТ, ці зміни дозволять стати повноправним членом організації. Однак цілком виключити ризики і небезпеки не можливо, їх можна мінімізувати. Практичний досвід країн які перебувають у СОТ свідчить, що позитивний ефект приходить не відразу, а внаслідок розумної політики, що створює потенціал для використання можливостей. Прогнозом та оцінкою наслідків від вступу України до Світової Організації Торгівлі ретельно займаються такі відомі вчені та економісти країни як Ю. Загоруйко [1], С. Касьянов [2], Ю. Моисеєнко [3], В. Сиденко [4], А. Барановський [4] та інші, але на сьогодні можливі наслідки не достатньо систематизовано.

Ціллю даної статті є групування наслідків від вступу України до СОТ з метою їх систематизації.

Але що ж відбудеться, коли вітчизняні товари одержать відкритий доступ на ринки країн - СОТ, а іноземні на український ринок? Аналіз сучасної економічної ситуації в Україні говорить про те, що держава не готова до вступу у СОТ. Причиною цього є негативний вплив на розвиток ряду галузей економіки. Це пов'язано з тим, що вони не конкурентноздатні на світовому ринку. Вступ України у СОТ на сьогоднішній день це пропозиція дешевої робочої сили і сировинної бази, а також надання сприятливого ринку збуту низькоякісної продукції, виробленої країнами СОТ.

Щоб уникнути негативних наслідків необхідно проведення низки заходів:

- по розробці державної програми підтримки тих галузей економіки, що можуть мати чи вже мають наявну конкурентну перевагу;
- формування стабільних джерел фінансування по підготовці фахівців для ведення зовнішньоекономічної діяльності, спрямоване на плідне функціонування держави у СОТ;
- сприяти створенню і розвитку виробничої і підприємницької діяльності спрямованої на випуск конкурентноздатної продукції на міжнародному ринку;
- стати учасником міжнародної системи страхування з метою зниження інноваційних та інвестиційних ризиків, тим самим забезпечуючи міжнародний захист по зворотним інвестиціям;
- розробити механізм преференційного режиму для тих видів імпорту, що підтримують національного виробника.

Проаналізувавши можливі переваги для України при співробітництві у СОТ, побудуємо двоконтурну модель (рис. 1).

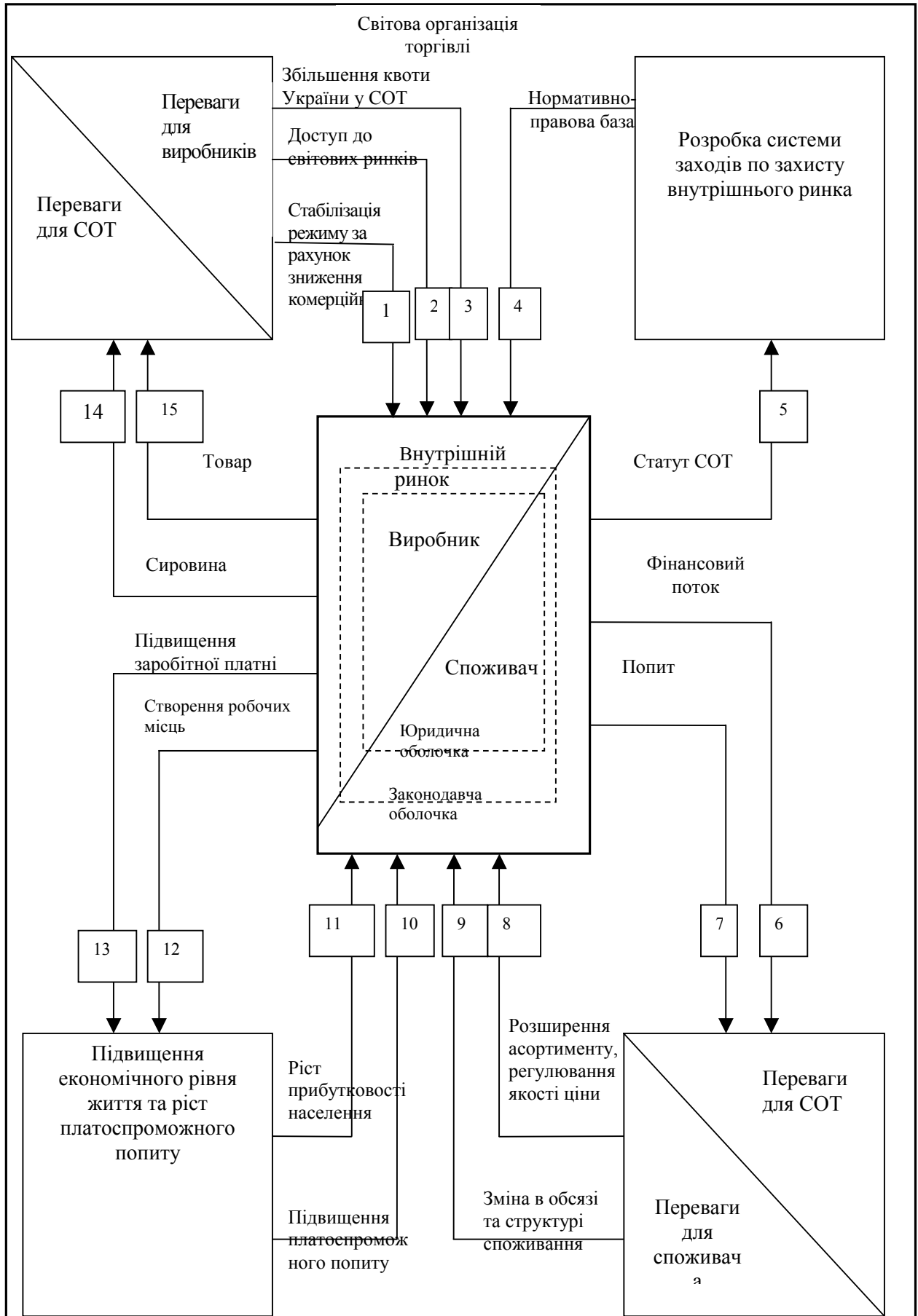

Рис. 1. Двоконтурна модель переваг України при вступі в СОТ

Отже, без структурної адаптації до пріоритетів світової економіки, формування з цією метою адекватної інноваційної та інвестиційної стратегії (і не тільки держави, а, насамперед, сфери бізнесу) нам нічого і думати про використання переваг міжнародної торгової системи.

Приєднання до СОТ може загострити ряд внутрішніх економічних проблем України, зараз менш виражених, з огляду на наявність визначених перешкод для торгівлі і використання заходів державної підтримки окремих виробництв. Найбільш важливими напрямками такого несприятливого впливу можна вважати наступні: подальша лібералізація торгівлі поступово підсилить вплив світової кон'юнктури на економіку України, обумовить підвищення економічних ризиків у періоди глобальної економічної нестабільності. Ці ризики можуть неадекватно компенсуватися позитивним впливом світової кон'юнктури під час її сприятливого розвитку, - зважаючи на те, що лібералізація і включення в глобальні процеси автоматично не приводять до виправлення структурних недоліків менш розвинених країн.

Концентрація на потенційних довгострокових перевагах членства у СОТ може спричинити недооцінку наслідків початкового періоду.

Цілком можливі тимчасові ускладнення в сфері державного регулювання економічного розвитку, викликані необхідністю переходу на нові, міжнародно-погоджувальні умови державного регулювання економіки і відмовлення від використання традиційних принципів економічної, і насамперед вертикальної промислової політики, а саме: можливостей застосування пільгового оподаткування, митним та іншим платежам, ліквідування заборгованості підприємств перед державою, використання державних закупівель, як інструменту стимулювання вітчизняного виробництва, контролю та регулювань фінансових потоків, висування іноземним інвесторам вимог з приводу джерел придбання ними комплектуючих (вимога місцевого компонента виробництва) і напрямків збуту товарів. Необхідно буде відмовитися від багатьох положень, що закріплені в існуючих галузевих програмах про підтримку вітчизняних виробників, несумісних з нормами СОТ. Хоча в більш довгостроковому контексті всі ці зрушення можна розглядати як позитивний фактор, у короткостроковому це може викликати проблеми для секторів, що користуються значними державними субсидіями.

Одним з найбільш істотних негативних факторів, дія яких активізується при вступі у СОТ, є те, що більшість вітчизняних виробників виявиться не готовим до стійкої міжнародної конкуренції. Україна має сьогодні низький, за міжнародними критеріями, потенціал конкурентноздатності. Згідно індексу поточної конкурентноздатності, що складається в рамках "Глобального звіту про конкурентноздатність" (World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2001-2002), у 2001 р. Україна по рейтингу конкурентноздатності зайняла серед 75 країн лише 69 місце.

Ефект від членства у СОТ для різних галузей економіки України буде неоднорідним.

Висока імовірність переваги позитивних наслідків можлива в харчовій промисловості, легкій промисловості, телекомунікаціях, туристичних послугах, фондових ринках, трубопровідному транспорті, страхуванні, поштовому зв'язку, банківських послугах. Деяка імовірність переваги позитивних наслідків відслідковується в таких сферах як літакобудування, суднобудування, хімічна промисловість, сільське господарство, залізничний транспорт, ріелтерські послуги, освіта, морський транспорт. Можливий баланс між позитивними і негативними наслідками в енергетиці та авіаційному транспорті. Деяка імовірність переваги негативних наслідків у металургії. Висока імовірність переваги негативних наслідків в автомобілебудуванні, вуглевидобувній промисловості, радіоелектронній промисловості, сільськогосподарському машинобудуванні.

З іншого боку, слід зазначити, що в Україні існує значно більш низький рівень державної підтримки сільського господарства, ніж у розвинених країнах.

Але і тут можуть виникати проблеми з тим, що прийдеться скорочувати ті види субсидій, що підпадають під заборону обмеження відповідно до Угоди про сільське господарство, відповідно збільшуючи дозволені субсидії - на фінансування дослідницьких, навчальних, консультативних і маркетингових програм, створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки, страхування і гарантування безпеки доходів, виплати на відшкодування збитків від стихійних лих, допомога на структурну перебудову, виплати за програмою охорони навколишнього середовища і регіональних програм допомоги.

З проблемами перебудови зіткнеться й український сектор послуг. Від претендентів на вступ у СОТ сьогодні потребуються більш жорсткі підходи стосовно формування зобов'язань

у секторах послуг - це стосується як обсягу зобов'язань, так і обмежень у застосуванні перехідних положень щодо їхнього впровадження. Однак слід зазначити, що більшість секторів послуг у принципі менш вразливі від дії на них факторів міжнародної конкуренції, ніж галузі, пов'язані з виробництвом товарів. Адже місцеві постачальники послуг мають переваги перед іноземними завдяки кращому розумінню місцевого споживача, місцевих традицій, законодавчого й адміністративного регулювання, налагодженими суспільними зв'язками, відсутності мовного бар'єру.

Деяким винятком є сфера авіаційних і, якоюсь мірою, морських транспортних послуг, де форсування лібералізації і незастосування превентивних заходів щодо підвищення конкурентноздатності національних перевізників може привести до часткового витиснення з міжнародних ринків перевезень.

Проведені дослідження й аналіз дозволили зробити наступні висновки: взагалі, сьогодні Україна має визначний запас міцності щодо дії зовнішньоторговельних факторів економічної безпеки. Зокрема, торговий баланс характеризується позитивним сальдо. На безпечному рівні знаходиться частка імпорту продовольчих і непродовольчих товарів народного споживання, обсяг зовнішнього боргу і витрати на його погашення й обслуговування, коефіцієнт покриття імпорту експортом. Тому, не слід очікувати суттєвого негативного впливу від приєднання до СОТ на стан економічної безпеки України. Однак, золотовалютні резерви країни поки недостатні для гарантування макроекономічної стабільності в умовах посилення впливу на економіку України коливань світової кон'юнктури. Якоюсь мірою, невизначена ситуація навколо збільшення частки високотехнологічної продукції і продукції машинобудування: це буде залежати переважно від здатності адаптації вітчизняної промисловості до умов більш твердої конкуренції і прискорення темпу інновацій.

Оцінюючи, взагалі, проблему можливих негативних наслідків і ризиків, що випливають із приєднанням до СОТ, слід зазначити, що дію несприятливих економічних факторів не треба абсолютизувати. Розробка системи заходів щодо стабілізації функціонування всіх суб'єктів діяльності, що буде спрямована на запобігання і мінімізацію ризиків при вступі у СОТ. Відповідні заходи повинні бути передбачені в кінцевих домовленостях про умови приєднання й у програмі урядових заходів, пов'язаних зі вступом України у СОТ.

У цілому, приєднання України до СОТ, відповідає її стратегічним намірам. По суті, воно буде означати кардинальний поворот від практики довільного встановлення і застосування державою правил економічного поведіння до поступового впровадження правил, визнаних на багатобічній міжнародній основі. Цей крок може стати вирішальним у процесі становлення цивілізованого ринкового господарства в нашій країні, здійснення більш радикальних адміністративної і структурної реформ, прискорення інтеграції України у світові і європейські економічні і політичні структури.

Виникаючі на цьому шляху проблеми, не повинні сприйматися як причини для затягування цього процесу. Навпаки, вони вимагають активізації внутрішніх соціально-економічних перетворень на основі чітко сформульованих цілей та задач, тісно пов'язаних з міжнародними зобов'язаннями України. Вичікувати момент, коли країна, в умовах недосконалої конкуренції, стане за рівнем конкурентноздатності цілком готовою до членства у СОТ - а саме це пропонують численні критики нинішнього процесу становлення членства в цій організації, - приблизно те ж саме, що й сподіватися навчитися плавати, не входячи у воду.

Література:

1. Загоруйко Ю. Форум СОТ: Зовнішня і внутрішня поразка // Дзеркало тижня. - 1999. - № 49 (270).
2. Касьянов С. Вступ у всесвітню торгову організацію: Благо чи змушена необхідність // Дзеркало тижня. - 2003. - №12 (437).
3. Моисеєнко Ю. Чи стане Україна членом всесвітньої торгової організації в 2004 році // Дзеркало тижня. - 2003. - №15 (440).
4. Сиденко В., Барановський А. Україна і всесвітня торгова організація: Як збільшити плюси і зменшити мінуси? // Дзеркало тижня. - 2002. - №26 (401).